

НОВ 3(123)2025

ПЕД А ГОГІЧН А
ДУМК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ ISSN 2520-6427

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА» НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 3 (123) 2025 р.

Засновано у грудні 1994 року

ISSN 2520-6427

DOI: 10.37026/2520-6427

Видається 1 раз на квартал

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія KB № 16684-5256
ПР від 28.05.2010 р.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 № 409 науково-методичний журнал Рівненського ОППО «Нова педагогічна думка» включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка» індексується у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46468>.

Друкується за рішенням Вченої ради РОППО (протокол від 27.08.2025 № 5).
Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Ярослав СВЕРЛЮК, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Алла ЧЕРНІЙ, кандидат політичних наук, доцент, директор Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Володимир БОРДЮК, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи та комунікацій Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ольга БЕЗКОРОВАЙНА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету.

Юлія Г. ЛІНЧУК, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, технологій та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Катерина ЖУРБА, доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Юрій ЗАВАЛЕВСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор, перший заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», заслужений працівник освіти України.

Світлана ЛІСОВА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.

Роланд ЛУКАСІВІЧ, доктор гуманітарних наук у галузі педагогіки І кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Вадим ЛУНЯЧЕК, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри викладання профільних дисциплін навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Вікторія ПРОКОПЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Здзіслав СІРОЙЦ, доктор габлітований соціальних наук у галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Руслана СОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Наталія СТАНІСЛАВЧУК, доктор філософії, доцент кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету.

Маргарита ШКАБАРІНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Тетяна ЯКОВИШИНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Видавець: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
вул. В'ячеслава Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: (067) 178-81-12

E-mail: roippo.rv@ukr.net

Сайт видавця: www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Ворон О. Освітній менеджмент закладу дошкільної освіти в період дії правового режиму воєнного стану..... 3

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Бабенко Ж., Черніговець Т. Формування навичок промпт-інжинірингу та контент-мейкінгу в майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти 9

Бобокало А., Юрченко А., Семеніхіна О. Розвиток творчого мислення учнів у процесі навчання програмуванню: європейські практики..... 15

Бобрикова Ю., Антонюк Л., Семенчук В. Здорове харчування як елемент формування здорового способу життя в освітньому середовищі 22

Лунячек С. Факторно-критеріальна модель як інструмент оцінювання компетентності вчителя щодо створення та використання персональних вебсайтів 27

Носенко Ю., Полященко І. Моделі уроків математики для базової та профільної школи з використанням технології доповненої реальності в умовах змішаного навчання 37

Паска Т. Інноваційні освітні технології у проф-орієнтаційній діяльності закладів вищої освіти..... 46

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Черній А., Колодич О. Комунікативна компетентність дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами як спосіб розвитку соціально-емоційних стратегій поведінки 54

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Дивнич Г. Метод навчальних проєктів як засіб розвитку soft skills майбутніх перекладачів 60

Заводна Л., Мазурок М., Полицяк Н. Фемінітиви у військовій сфері: мовна норма та суспільне сприйняття 66

Романишина Н. Краєзнавче осмислення старшокласниками «воєнної» збірки письменників Рівненщини «Наше слово – меч духовний» 71

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Грицик Т. Навчання методу математичного моделювання у закладі вищої освіти 77

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ТЕХНОЛОГІЇ

Герасименко Л. Інтегративна модель педагогічної практики в сучасній медичній освіті 83

Остапчук С. Сутність, особливості та значення картографічних виставок у середовищі закладу освіти 88

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

Димченко С., Кузьмин В. Життєвий шлях Михайла Оберюхтіна: педагогічні виміри та науковий доробок 97

Melnyk, S. (2025). Ponad 5 500 zhinok sohodni sluzhat na peredovii [More than 5500 women do their duty on the frontline]. *Ministerstvo oborony Ukrainy*. : vebsait Available: <https://mod.gov.ua/news/ponad-5-500-zhinok-sogodni-sluzhat-na-peredovij-sergij-melnik> (Accessed 25 Jule 2025). [in Ukrainian].

Boryshchuk, V. (2023). Chy vykorystovuiut ukrain-ski rehionalni media voienni feminityvy? [Do the Ukrainian municipal media use military feminines?]. *Institut demokratii imeni Pylypa Orlyka* : vebsait. Available: <https://idpo.org.ua/articles/5642-chi-vikoristovuyut-ukra%D1%97nski-regionalni-media-voyenni-feminitivi.html> (Accessed 20 May 2025). [in Ukrainian].

Kramarenko, O. (2023). Voinka, voiachka, soldatka

– yak pravylno nazyvaty zhinok-viiskovosluzhbovyts ukrainskoiu [Female soldier – how to call female soldiers in Ukrainian correctly]. *KRIVBASS.CITY*. Available: <https://krivbass.city/news/view/voinka-voyachka-soldatkyak-pravylno-nazivati-zhinok-vijskovosluzhbovyts-ukrainskoyu> (Accessed 25 May 2025). [in Ukrainian].

Kovalenko, I. (2024). Viiskovosluzhbovytsia, ofitserka, biichynia: yak pravylno nazyvaty zhinok-zakhysnyts Ukrainy [Female soldier, female officer, female fighter: how to call female defenders of Ukraine]. *Kyiv24.news*. Available: <https://kyiv24.news/news/vijskovosluzhbovytsya-oficzerka-bijchynya-yak-pravylno-nazyvaty-zhinok-zahysnytc-ukrayiny> (Accessed 22 May 2025). [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 25.08.2025

УДК 373.5.016:[82.161.2:355.4]
DOI: 10.37026/2520-6427-2025-123-3-71-76

Наталя РОМАНИШИНА,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри української
та зарубіжної літератури
Рівненського державного
гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0001-3512-4703
e-mail: kul@rshu.edu.ua

КРАЄЗНАВЧЕ ОСМИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ «ВОЄННОЇ» ЗБІРКИ ПИСЬМЕННИКІВ РІВНЕНЩИНИ «НАШЕ СЛОВО – МЕЧ ДУХОВНИЙ»

Анотація. Статтю присвячено висвітленню маловивченої методичної проблеми навчання старшокласників «воєнної» літератури, окреслення її автентичності як складника змісту регіонального компонента літературного краєзнавства. На прикладі збірки творів письменників Рівненщини про російсько-українську війну «Наше слово – меч духовний» (2023), надбання регіональної культури, рекомендованої до вивчення в програмі шкільного курсу «Література рідного краю», запропоновано методику її цілісного і системного опанування здобувачами освіти: у багаторівневості зв'язків, взаємодоповнюваності, міжтекстових співвідношеннях; урахування загальноукраїнський тренд «антологізування пам'яті».

Вивчення книжки як тексту, знака системної цілісності передбачає літературознавчий аналіз та розуміння смислів як низки окремих творів, так і дослідження збірки в аспектах теми, конфлікту,

різножанровості, риторики, ідеї, образу автора, стилю тощо як засобів реалізації особливого меседжу, надсенсу.

Залучаючи до навчання літературний регіональний компонент, враховували визначені новим Державним стандартом профільної середньої освіти (2024) мету й завдання щодо формування в здобувачів освіти оборонної свідомості, громадянської стійкості, патріотизму; рекомендації із посібника «Як говорити про російсько-українську війну в школі» (2024); нові дидактичні підходи реалізації змісту, активізації пізнавальної діяльності, розвитку на актуальному краєзнавчому матеріалі критичного мислення, творчих здібностей старшокласників.

Ключові слова: шкільне літературне краєзнавство, письменники Рівненщини, репрезентація мілітарної літератури, методика вивчення літературної антології.

Natalia ROMANYSHYNA,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Ukrainian
and Foreign Literature
of Rivne State University of Humanities,
Rivne, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-8408-3784
 e-mail: kul@rshu.edu.ua

REGIONAL STUDIES REFLECTION BY SENIOR STUDENTS ON THE «MILITARY» COLLECTION OF RIVNE WRITERS «OUR WORD IS A SPIRITUAL SWORD»

Abstract. *The article addresses a little-studied methodological issue of teaching senior students military-themed literature and explores its authenticity as a part of the regional component in literary local studies. Using the example of the anthology *Our Word is a Spiritual Sword* (2023), a work of regional culture recommended for the school curriculum «*Literature of the Native Land*» – the article proposes a method for its holistic and systematic study. This includes multilevel connections, complementarity, intertextual relationships, and consideration of the broader Ukrainian trend of «*memorialization through anthologies*».*

Studying the book as a text and a symbol of systemic unity involves literary analysis and interpretation both of individual works and the collection as a whole, with regard to themes, conflicts, genres, rhetoric, ideas, authorial voice, and style – all contributing to a unique message and higher meaning.

*The inclusion of the regional literary component in teaching aligns with the new «*State Standard for Specialized Secondary Education*» (2024), which aims to foster national defense awareness, civic resilience, and patriotism among students. It also draws on recommendations from the manual «*How to Talk about the Russian-Ukrainian War at School*» (2024), and incorporates new didactic approaches to enhance educational content, stimulate cognitive activity, and develop critical thinking and creativity in senior students through relevant local materials.*

The approach encourages independent, exploratory local research activities, considering elements such as annotations, dedications, forewords, epigraphs, and tables of contents; biographical reflections within texts; the rationale for organizing texts alphabetically by author; the image of war as theme, plot, leitmotif, and emotional idea; the diversity of genres and styles; and illustration as a tool to deepen understanding and create an artistic symbiosis between word and visual expression.

*The overarching meaning of the collection lies in the antithetical contrast between Ukrainians – capable of prayer, compassion, and kindness, our warriors of Light – and the occupiers, a godless people governed by the «*rulers of the darkness of this age, spiritual forces of evil in the heavenly realms*». The spirituality of Ukrainians and the presence of God grant strength to endure the war; the Word, from prayer to poetry, becomes our spiritual weapon, intensifying national resistance and leading not*

only to earthly Victory but to the Divine act of Resurrection.

Key words: *school literary local studies, Rivne region writers, representation of military literature, methodology of studying a literary anthology.*

Постановка проблеми. Значний пласт текстів про російсько-українську війну, загребуваних сучасними читачами, не лише мотивує репрезентованість в оновлених програмах, підручниках Нової української школи (далі – НУШ), а й актуалізує проблему теоретичного обґрунтування методологічних та методичних засад їхнього вивчення, літературознавчого аналізу, зокрема в системі шкільної краєзнавчої діяльності. Обговорення змісту навчання української літератури старшокласниками на основі концепцій, визначених новим Державним стандартом профільної середньої освіти, задекларованих мети й завдань – формування в здобувачів освіти «оборонної свідомості, громадянської стійкості, патріотизму» (Державний стандарт профільної середньої освіти, 2024), які доцільно реалізовувати, осмислюючи зокрема мілітарне письменство, потребує вирішення протиріччя між «особливою популярністю воєнної тематики» в школярів, викладанні для «зцілення правдою і любов'ю уже пошматованих» дитячих душ (Пахаренко, 2023, с. 269) й висновками щодо невдалого реформування шкільного курсу літератури, наполяганні на вилученні творів про травматичний досвід українців, здатних «ретравматизувати», «поглибити відчуття тривожності й страху» (за Іриною Пасько та Анастасією Загідулліною) насамперед в учнів, в яких рідні загинули, воюють чи лишаються поблизу лінії фронту.

Незбіжні підходи психологів і літературознавців щодо оприявлених у слові військових та травмуючих подій, наприклад, рекомендоване до виключення з чинної програми як «тригерне» оповідання Галини Кирпи «Мій тато став зіркою» в оцінці літературних критиків (Тетяни Качак та ін.) – несе світло, сіє добро і вміння любити, є зразком довершеного тексту за усіма художньо-мистецькими, педагогічними, психологічними критеріями.

У презентованому МОН України посібнику «Як говорити про російсько-українську війну в школі» (2024) підсумовано, що «говорити про війну» зі здобувачами освіти, зокрема й у навчанні української

літератури, «надважливо», якщо усвідомлювати «навіщо», про «що», які «техніки» застосовувати. Як результат – майбутні громадяни стануть більш психологічно стійкими, витривалішими; усвідомлять цілісну картину того, що «відбувається навколо», «першопричини», систему «цінностей» (Лісовий, 2024).

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Основні тенденції пояснення учням творів на теми «смерті, втрат, руйнувань, окупації» узагальнює Олена Ісаєва: делікатність і коректність висвітлення, осмислення «під кутом людини, що пережила війну», в міжпредметних зв'язках, із застосуванням візуалізаційних прийомів, заохоченням дискусій тощо (Ісаєва, 2022).

Досвід добору текстів про війну до модельних програм дозволив Василеві Пахаренку дійти висновків: пріоритетним у визначенні змісту освіти лишається відповідність віковим особливостям учнів, доступність, гуманістична спрямованість, правдивість, високий художній рівень. Цим критеріям відповідають твори Галини Кирпи, Олександра Михеда, Павла Вишебаби та ін., особливістю яких є «душевна терапія і свідчення про епохальні події та екзистенційні стани». У старших класах, на думку вченого, «вкрай потрібне» емпатично комунікувати про «примирення в душі ненависті до ворога, люті і людяності» (Пахаренко, 2023, с. 265, 269).

Методологічною основою досліджень, організації діалогу мистецькою мовою на тему війни зі старшокласниками є науково-теоретичний дискурс мілітарної літератури, студії травми, пам'яті (інтерпретаційні теорії Ярослава Поліщука, Тараса Пастуха, Василя Махна, Ірини Захарчук, Оксани Пухонської та ін.). Методичні напрацювання Тетяни Качак, Ганни Токмань, Уляни Федорів та ін. спрямовані на формування в здобувачів освіти вмінь розуміти особливості репрезентації літератури (з) війни; критичного й креативного мислення; літературної, літературознавчої, соціокультурної компетентностей.

Маловивченою темою в педагогічних працях є розгляд «воєнної» літератури, окреслення її автентичності в контексті поглибленого, системного вивчення літератури окремих регіонів нашої держави.

Мета статті – обґрунтувати методичні засади вивчення старшокласниками збірки творів письменників Рівненщини про російсько-українську війну «Наше слово – меч духовний» (2023) в межах курсу «Література рідного краю» як культурного, духовного здобутку краю; у багаторівневості зв'язків, взаємодоповнюваності, міжтекстових співвідношеннях; ураховуючи загальноукраїнський тренд «антологізування пам'яті».

Виклад основного матеріалу дослідження. Перебіг суспільно-політичних подій неабияк впливає на розвиток змісту літературного краєзнавства. Навчання «воєнної» літератури може стати дієвим засобом як пізнання культури, духовних здобутків талановитих співвітчизників, так і використання регіонального потенціалу для виховання в молоді патріотизму, етнічної самосвідомості, почуття обов'язку перед своєю нацією.

Із книжкою письменників Рівненщини про російсько-українську війну «Наше слово – меч духовний. Письменники Рівненщини про війну» (2023)

старшокласників доцільно знайомити у межах окремого курсу «Література рідного краю» в шкільній програмі або оглядових тем «Сучасна українська поезія про війну», «Поезія з війни», «Найцікавіше з літературних новинок» тощо, запропонованих укладачами «на перспективу», подальше включення «складніших, панорамних, вартісних новинок» насамперед у курс літератури старшої школи (Пахаренко, 2023, с. 276). Тема війни може стати однією зі «знакових», оскільки в курсі української літератури для 10–11 класів рівня стандарту задекларовано «тематичний» принцип компонування навчального матеріалу, що сприяє зацікавленню учнів якісними художніми творами національного мистецтва, «залученою» біографією письменника. «Програмними» вимогами до уроків літератури рідного краю для здобувачів освіти 10–11 класів рівнів стандарту і профільного є рекомендація вчителям-предметникам добирати тексти сучасних авторів, сприяючи «входженню у світ новітньої української літератури», лишати простір для вибору учнів. Найбільш доцільним є «методичний інструментарій» висвітлення «оглядових тем» із завданнями: створення цілісної картини розвитку літератури як історії мистецьких пошуків, представлення концепту теми, презентація авторів та творів. «Бажаний рівень навчальних досягнень» може складати: ознайомлення із текстами та авторами «воєнної» літератури Рівненщини, здатність інтерпретувати художні твори, враховуючи особливості репрезентації українського і зарубіжного мілітарного письменства, різних історико-літературних періодів; пояснювати жанрову різноманітність, риси індивідуального авторського стилю, поетики; здатність вести дискусію, виявляти вміння критично й креативно мислити.

Літературний дискурс повномасштабного російського вторгнення в книзі «Наше слово – меч духовний» втрачає переважно поезії. Старшокласникам рекомендуємо аналізувати вірші, які сподобалися, за прикладом літературознавчих публікацій Миколи Жулинського, Володимира Поліщука, Василя Пахаренка, Тараса Пастуха, Ігоря Котика та ін. Знайомлячись із новітніми стратегіями прочитання художніх текстів у студії «Поезія в час війни» Тараса Пастуха, роздумуємо, що «поезія і в часи війни має бути поетичною»; водночас розглядаємо, як вірш може набувати додаткових експресивних значень, пов'язаних із долею автора. Факт життєпису автора суттєво посилює «промовляння» певних творів: «З півночі онде орда проривається», «Субота, 5 березня» Олександр Ірванець писав, перебуваючи в оточеному Ірпені. Справді, рівняни перейнялися звісткою очільниці Рівненської НСПУ Ірини Баковецької-Рачковської, що наш відомий краєнин не виходить на зв'язок. Вірш «Субота, 5 березня» вже із назвою «Ми усе здолаємо!» надруковано у збірнику «Наше слово – меч духовний».

Після 24 лютого 2022 року ословлення травматичного досвіду війни, за Уляною Федорів, Василем Пахаренком, стає «обов'язком» мистецтва наших днів, сприяє збереженню «досвіду та пам'яті», виконує важливу функцію «свідчення». Вчитель-словесник застосовує рекомендації з посібника «Як говорити про російсько-українську війну в школі» (2024), ілюструючи

віршами Ірини Баковецької-Рачковської, Юрія Берези, Петра Велесика, Миколи Тимчака та інших тези із «блоку» про «що» розповідати здобувачам освіти: ключові факти, трагедії українського народу («Янгол на призьбі» Олександра Берестяного, «Сиво в очах...» Тати Рівної); перемоги України («Нептун – Москва» Романа Новікова); про злочини СРСР проти українців («Сибірський скуластий мисливче» Миколи Тимчака, «Б'ють ракети» Степана Бабія); російські маніпуляції («У камуфляжі та зі зброєю в руках» Тамари Бацмай, «Даремне нам тлумачили у школі» Петра Велесика), про міжнародну (не) підтримку нашої країни («Площа. Різтво» Ірини Баковецької-Рачковської, «Не всім болить сьогодні Україна» Тетяни Глінчук) та ін. Аналіз ліричних творів зі збірки «Наше слово – меч духовний» старшокласниками вчитель «спрямовує» за орієнтовними схемами в сучасних підручниках із методики навчання української літератури Ганни Токмань, Анатолія Ситченка, Юрія Бондаренка та ін. Доцільним також є вивчення в 10–11 класах не окремих віршів, а книжки загалом: сприйняття творчості представлених авторів як цілості, у багаторівневості зв'язків, взаємодоповнюваності. Тренд «антологізування пам'яті» зауважує у статті про війну кризь призму трьох антології літературознавець Ігор Котик, називаючи й досліджуючи «найпомітніші»: «Війна 2022», «Воєнний стан», «ІБН БЛД РСН» (Котик, 2023).

Учні починають обговорення книги з опису за титульним листом, відомостей з анотації, присвяти, передмови, епіграфа, змісту. Упорядниця Анна Лимич нагадує, що збірка «Наше слово – меч духовний» є частиною більшого проєкту, друга після «Революція Гідності. Війна» (2015). Мета видання – патріотичний вияв боротьби літераторів Рівненщини проти «загарбницького нападу ворога на нашу країну», духовна підтримка захисників, увічнення пам'яті загиблих, співчуття їхнім родинам. В однойменній передмові об'єднавчим критерієм творів у збірці названо «страшне і жорстке Слово – війна» (Наше слово – меч духовний, 2023, с. 2, 4). Справді, війна є темою, сюжетом, образом, лейтмотивом; постає як варіативний і повторюваний комплекс почуттів, ідей поетів. Учні цитують рядки, які формують сконцентроване уявлення про предмет зображення, пояснюють їх смислову значущість: «/.../ в траурних вінках іде війна /.../ Війна, без перебільшення, безодня – гойдає тіні полум'я свічок» (Наше слово – меч духовний, 2023, с. 44) тощо.

Спротив українців не лише мілітарний, також ідеологічний, культурний, мовний, засадничо-національний. Цим вмотивовані вміщені в книзі пейзажні, елегійно-медитативні вірші: «А в Рівному осінь», «У кожному успіху є шлях», «Чи має море мову», «Я хочу чути мову» та ін. Центральний прийом протиставлення, антитези як складника естетичної свідомості митця ілюструє персонажна поезія Вікторії Климентовської «А та ягода калінка – зовсім не калина», в якій показує опозиції свій / чужий на рівні мистецтва, мови «перетикає» в життя: демонстрування ідентичності, здатності до опору через відмову від московізованого прізвища.

Учні поміркують, чи погоджуються з критиком Ігорем Котиком, що спосіб розташування текстів у «воєнній» антології за алфавітним порядком прізвищ

авторів, як і в збірці «Наше слово – меч духовний», – «найпримітивніший» (Котик, 2023). Порівняно з однотипними за жанром антологіями, «Наше слово – меч духовний» включає «поетичні, прозові, публіцистичні твори»: лаконічні двовірші й чотиривірші – мікротеми Юрія Берези; легенди («Біженка» Миколи Козакевича, «Легенда про бабу Параску» Неоніли Диб'як); Анна Лимич поетично модернізує «літописну» форму відображення подій, фіксує хронологію днів війни. Щоденникові записи, есеї запропонували Олена Медведєва, Віра Мельникова, «уришок із роману» «Майже весна: обміть» – Максим Парфіненко та ін.

Щодо авторів (а їх понад 60), ракурсів сприймання війни, відстані до «епіцентру подій», – більшість є професійними письменниками, «відомими»; «серед них – захисники України, волонтери, внутрішньо переміщені особи» («Наше слово – меч духовний», 2023, с. 2). Як і в подібних антологіях, визначених критиками «записками з тилу» (Котик, 2023), «Наше слово – меч духовний» пропонує читачам репортажі, рефлексії, реакції на війну, які поєднує, за Анною Лимич, своєрідний автобіографізм, злиття ліричного героя з історичною особою творця, показ «душевних ран», переживання спричинених війною «гірких і непоправних втрат» (Наше слово – меч духовний, 2023, с. 5). Умотивовано (Віра Мельникова та ін.), що авторами, «уже відомими постатями в літературі», є Олександр Ірванець, Степан Бабій, Петро Велесик, Юрій Береза, Любов Пшенична, Микола Тимчак та ін.; «млода талановита молодь» представлена Олександром Подвишеним, Олександром Комісаровою, Тетяною Камерістовою та ін. Доречно згадати відомі поколінневі ідентифікації, вчити здобувачів освіти розуміти й аналізувати природу літературних змін. З одного боку, критики (Тамара Гундорова, Ігор Котик та ін.) відзначають, що події підштовхують до «ідентифікації» талантів – пишуть, хто не були поетами; «риторика і стилістика – не найсильніші сторони воєнних антологій». У збірці митців Рівненщини простежуємо «постфольклорний» спосіб організації текстів («запрягайте, хлопці, танки»; «ЗСУ обламали вам роги»), сконцентроване, гостре, експресивне ставлення до росіян, висловлене через «мовні ганджі», цитуючи Павла Коробчука, «великий і магучий трьохетажний язик»: «А кремлівський ушльопок – сцикун За Уралом сховався У таємному бункері, падло!» («Наше слово – меч духовний», 2023, с. 43). Доцільно організувати зі старшокласниками дискусію «Література як терапія vs література як документ» стосовно того, чи може мати лікувальний ефект шкільне осмислення текстів із сумнівною мистецькою якістю.

Багато з творів у книзі є «в повній мірі художніми». Наприклад, лірика Тати Рівної, з фабульною вибудованою сюжету, «колажуванням» історій дітей із окупованого Ворзельського будинку дитини, 5-річного Іванка, який самотужки вирушив з Києва до Польщі у березні 2022 року, убитої росією 5-річної Мар'янки; релігійними мотивами з поєднанням маріологічного аспекту й заперечення Бога («дихай, Мадонно глибше – ця тьма нездоланна!», «на цій планеті немає бога»). Складний постмодерністський текст створює поєднання реальних і містичних складників; фантастичність переходів

(фокалізатор-кіт загиблої дівчинки – лірична героїня); відкриття «Божественних» істин («я знаю – у тих, кому п'ять Не може бути смерті – У них – ніврана»); оптичне зображення багатозначних предметних образів («Івану вже п'ять з гачком Він плакав як тата убили /.../ прийшов на кордон між власним дитинством і диким стрибком у Пекло з відкритим забралом») («Наше слово – меч духовний», 2023, с. 389–391); експерименти з ритмом, розташуванням слів – довгі, розлогі й короткі речення, із розділовими знаками, відсутніми великими літерами на початку віршового рядка тощо.

Люстрування збірки «Наше слово – меч духовний» – важливий інструмент доповнення текстової частини, поглиблення розуміння, творення мистецького симбіозу на межі Слова і візуального вираження.

Тлумачення книжки як естетичної цілісності – спосіб відчитати «метасмисл», особливий меседж читачеві, щоб осягнути надсенс збірки-тексту. Україна має духовне опертя, віру в Бога як невичерпне джерело нездоланої сили. Біблійне осердя образу Слова, Літератури; у вірші Валентини Люліч «Він брав у руки каміння» змальовано образ Поезії, богонатхненної, «світлої», яка дає віру, силу, здатність розправляти крила, перемагати. У збірці бачимо антитетичне протиставлення українців, здатних молитися, співчувати, виявляти доброту; наших воїнів Світла і окупантів – народу без Бога, підпорядкованих «світоправителям темряви віку цього, духам злоби піднебесним» (Еф. 6:12); «Вони на снарядах писали: «Христос Воскрес!»; «москвини-розпинателі», «вони – не люди А що не є – справжнісінькі чорти», «буде нападникам пекло завжди» («Наше слово – меч духовний», 2023, с. 8, 62, 185, 204).

Пропонуємо здобувачам освіти визначити, які твори збірки мають терапевтичний ефект, допомагають осягнути смисл безвихідних ситуацій; доцільно наголосити на обгрунтованому Віктором Франклем варіанті виходу із «екзистенційного вакууму» життя в стражданнях, переживаннях через смерті, відчуття провини тощо – збагаченні світу нашими «цінностями творчості». Також старшокласники можуть зіставити антології «Наше слово – меч духовний» і збірку об'єднаних патріотичною темою поезій-пісень 60 літераторів Хмельниччини «Наше слово – зброя!» (2024). Завдання високого рівня: виконати проект, якот створення збірки власних художніх творів «Російсько-українська війна: антологія есеїв». Розвинути навички самостійного творчого мислення, усвідомити, що Рівненщина багата талановитими особистостями, а письменники можуть бути ровесниками, жити поруч із нами допоможе читання «зразкових» творів студентів, випускників Рівненського державного гуманітарного університету: Андрія Красильникова, Юлії Бондючної, Мирослави Кирильчук та інших зі збірки «Наше слово – меч духовний».

Висновки. Методика вивчення здобувачами освіти антології (на прикладі воєнної збірки митців Рівненщини «Наше слово – меч духовний») як тексту, знака системної цілісності передбачає літературознавчий аналіз і розуміння смислів не лише низки окремих творів, а книги, дослідженої в аспектах теми, конфлікту, різножанровості, риторики, ідеї, образу автора, стилю

тощо, які є засобами реалізації особливого посылу (надсенсу, метасмислу). У збірці «Наше слово – меч духовний» це меседж: духовність українців, відчуття присутності Бога дає сили витримувати війну; Слово, від молитви до вірша, є нашою духовною зброєю, ефективно посилює мілітарний національний спротив, веде до земної Перемоги, що важливіше – Божественного діяння Воскресіння.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні методики краєзнавчих досліджень: розвитку змісту літературного краєзнавства в шкільництві Рівненщини, актуальних засобів використання регіонального потенціалу в освітній галузі; узагальненні теоретичних надбань, практичного досвіду вивчення творів про російсько-українську війну у навчальному посібнику для викладачів курсу «Література рідного краю».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Державний стандарт профільної середньої освіти від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

Пахаренко, В. (2023). Тема сучасної війни росії проти України в новій шкільній програмі з літератури. *Війна і література: збірник праць Міжнародної наукової конференції* (м. Черкаси, 27–28 квітня 2023 р.). Черкаси: Видавець Юлія Чабаненко. С. 264–281. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45747/1/O_Bondareva_LIW_FUFKM.pdf (дата звернення: 08.01.2025).

Лісовий, О. та ін. (2024). Як говорити про російсько-українську війну в школі. URL: <https://surl.li/unwkdw> (дата звернення: 05.02.2025).

Ісаєва, О. (2022). Особливості вивчення літератури в школі під час і після війни. *Післявоєнний світ: люди, проблеми, цінності: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 15 квітня 2022 р.). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 124–127. URL: <https://surl.li/piljld> (дата звернення: 14.03.2025).

Наше слово – меч духовний. (2023) / упоряд. А. Лимич; Рівнен. орг. Нац. спілки письменників України. Рівне: Волинські обереги. 440 с.

Котик, І. (2023). Тексти про наші часи – війна крізь призму трьох антологій. URL: <https://surl.li/izqfdh> (дата звернення: 23.04.2025).

REFERENCES

Derzhavnyj standart profilnoi serednjoi osvity [State standard of specialized secondary education of 25.07.2024 № 851] vid 25.07.2024 № 851. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (Accessed 8 January 2025). [in Ukrainian].

Paharenko, V. (2023). Tema suchasnoi vijny rosii proty Ukrainy v novii shkilnij programi z literatury [The theme of russia's modern war against Ukraine in the new school curriculum on literature]. *Vijna i literatura: zbirnyk prats Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii* (Cherkasy, 27–28 kvitnia 2023). Cherkasy: Vydavets Yuliia Chabanenko, pp. 264–281. [in Ukrainian].

Lisovyj, O. et al. (2024). Jak govoryty pro

rosijsko-Ukrainsku vijny u shkoli [How to talk about the russian-Ukrainian war at school]. Available at: <https://surl.li/ynwkdw> (Accessed 5 February 2025). [in Ukrainian].

Isaeva, O. (2022). Osoblyvosti vyvchennja literatury v shkoli pid chas i pislja vijny [Peculiarities of studying literature at school during and after the war]. *Pisliavoiennyi svit: liudy, problemy, tsinnosti: zb. materialiv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* (Kyiv, 15 kvitnia 2022). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, pp. 124–127. Available at: <https://surl.li/piljld>

(Accessed 14 March 2025). [in Ukrainian].

Nashe slovo – mech duhovnyj [Our Word is a Spiritual Sword]. (2023) / uporiad. A. Lymych; Rivnen. orh. Nats. spilky pysmennykiv Ukrainy. Rivne: Volynski oberehy, 440 p. [in Ukrainian].

Kotyk, I. (2023). Teksty pro nachi chasy – vijna kriz pryzmu tryoh antologij [Texts about our times – war through the prism of three anthologies]. Available at: <https://surl.li/izqfdh> (Accessed 23 April 2025). [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 21.05.2025

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНОМУ ЖУРНАЛІ «НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015). У журналі друкуються статті з питань: філософії освіти, порівняльної педагогіки та історії освіти, теорії і практики педагогіки, дидактики, методики і сучасних освітніх технологій навчання та виховання, психології, соціальної педагогіки, дошкільної і початкової освіти, мовознавства та література, естетичного і фізичного виховання, внеску діячів науки та освіти у розвиток національної школи тощо.

Стаття повинна відповідати тематиці журналу і сучасному стану педагогічної науки і освітньої практики.

Стаття подається українською, англійською та/або офіційними мовами країн Європейського Союзу обсягом не менше 10 сторінок машинописного тексту, на аркушах білого паперу стандартного формату з використанням шрифту Times New Roman 14 розміру текстового редактора Word через півтора інтервала.

Електронний варіант статті виконується в редакторі Word і форматі * doc, а копія – у форматі * rtf; файл називати за прізвищем автора статті. Ім'я файлу набрати латинськими літерами (напр.: Petrenko. rtf; Petrenko. doc). Формат сторінки А4, шрифт Times New Roman, розмір 14, міжрядковий інтервал 1,5, абзацний відступ 1,25 см, всі поля – 2 см.

Для авторів, які не мають наукового ступеня, обов'язково потрібно додати зовнішню рецензію.

ВИМОГИ ДО АВТОРСЬКИХ РУКОПИСІВ

1. **Індекс УДК** (універсальний десятичний класифікатор) розташовують перед заголовком статті, окремим рядком, у лівому верхньому куті. Індекс УДК вказує автор (розмір 14, вирівнювання по лівому краю, без відступів першого рядка, напівжирний шрифт).

2. **Відомості про автора (авторів)** без скорочень: прізвище та ім'я (вирівнювання по правому краю тексту, напівжирний шрифт, розмір 14).

3. **Науковий ступінь**, вчене звання, посада (без скорочень, вирівнювання по правому краю, розмір 14, шрифт курсив).

4. **Місце роботи**: назва установи (без скорочень), населеного пункту, країни (вирівнювання по правому краю, розмір 14, шрифт курсив).

5. **ORCID** (реєстрація на сайті – <http://orcid.org/>), (вирівнювання по правому краю, шрифт звичайний, розмір 14).

6. **E-mail** (вирівнювання по правому краю, шрифт курсив, розмір 14).

7. **Заголовок статті** (розмір 14, напівжирний шрифт, прописні літери, абзац без відступів першого рядка, вирівнювання по центру).

8. **Слово «Анотація»** (напівжирний шрифт, розмір 14). Далі в тому ж рядку анотація статті (шрифт

звичайний, по ширині, розмір 14). Анотація українською та/або офіційними мовами Європейського Союзу має бути обсягом не менше 1200 знаків.

Назва статті, ПІБ та дані про авторів, анотація та ключові слова англійською мовою (не менше 1800 знаків) оформляються аналогічно як українською мовою.

Важливо! Якщо ж стаття друкуються англійською мовою та/або офіційними мовами країн Європейського Союзу, то анотація українською мовою має бути обсягом не менше як 1800 знаків, відповідно анотація англійською мовою та/або офіційними мовами країн Європейського Союзу – 1200 знаків.

9. **«Ключові слова»** (напівжирний шрифт, розмір 14) – слова з тексту матеріалу, які з точки зору інформаційного пошуку несуть змістовне навантаження. Ключові слова подаються у називному відмінку, загальна кількість ключових слів – не менше п'яти і не більше десяти (шрифт звичайний, розмір 14).

10. **Основна частина статті** (шрифт звичайний, розмір 14) повинна містити такі структурні елементи:

Постановка проблеми.

Аналіз наукових досліджень і публікацій.

Мета статті.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Усі частини статті повинні бути виділені.

Якщо у тексті наявні рисунки, вони повинні мати підписи, відповідно кожна таблиця – заголовок.

11. **Підзаголовок «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»** (мовою оригіналу) оформляється окремим абзацом, розмір 14, прописними літерами, вирівнювання по центру; оформлюється відповідно до Гарвардського стилю (Harvard referencing style);

– у випадку написання статті англійською мовою посилання здійснюється на транслітерованій варіант літератури та джерел.

– перелік посилань не нумерується та оформляється відповідно до послідовності згадування в тексті;

– список використаних джерел рекомендуємо складати з не більш ніж 15–20 найменувань (шрифт звичайний, розмір 14).

12. **Після списку використаних джерел і літератури подається «REFERENCES».**

Автоматизувати процес транслітерації можна, скориставшись програмним забезпеченням, доступним за відповідними адресами. Для транслітерації українського тексту слід опиратися на Постанову Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55.

Після автоматичного транслітерування необхідно перевірити правильність отриманого результату і внести відповідні корективи. Транслітеровані література та джерела повинні містити тільки значущі для аналітичної обробки елементи (ПІБ авторів, назву першоджерела, вихідні дані). У списку літератури назви робіт на мовах, де використовуються нелатинізовані

алфавіти, повинні бути перекладені англійською та поміщені у квадратних дужках; назви джерел повинні бути транслітеровані, у кінці слід вказати мову оригіналу у квадратних дужках. У випадку цитування книги назва видавництва (якщо це назви установ) повинна бути перекладена англійською мовою, в усіх інших випадках – транслітерована, місце видання перекладено.

13. Рядок «Дата надходження до редакції _ . _ .202_» (шрифт курсив, розмір 12, вирівнювання справа).

14. **Окремо необхідно вказати адресу і контактні телефони** (службова чи домашня), e-mail, № відділення «Нової пошти» для отримання примірника журналу «Нова педагогічна думка».

Рубрики науково-методичного журналу «Нова педагогічна думка»:

– Філософія освіти. Порівняльна педагогіка. Історія освіти.

– Управління освітою. Профільне навчання.

– Сучасні освітні технології.

– Психологія. Соціальна педагогіка. Робота з обдарованими дітьми.

– Мовознавство та література.

– Історія. Правознавство.

– Фізика. Математика.

– Дошкільна та початкова освіта.

– Природничі науки. Технології.

– Виховання особистості. Позашкільна освіта.

– Музика. Естетика.

– Фізична культура.

– Зустрічі з педагогами-новаторами.

Вартість однієї сторінки друкованого тексту (за один стандартний аркуш (А4) машинопису через півтора інтервала) – **80 грн.**

Оплату вартості статті потрібно здійснювати на рахунок Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти лише після затвердження публікації до друку.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, оголошень несуть автори публікацій.

Статті, що не відповідають зазначеним вимогам, не розглядаються.

Редакція залишає за собою право здійснювати наукове редагування назви і змісту статті.

Подача статті здійснюється на адресу: кабінету інформаційних комунікацій і видавничої діяльності Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (redakciya_roippo@ukr.net) або на сайт видання (www.npd.roippo.org.ua).

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. В'ячеслава Чорновола, 74, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кабінет інформаційних комунікацій і видавничої діяльності.

E-mail: redakciya_roippo@ukr.net; тел. (067)178 85 18.

Розміщення журналу в міжнародній наукометричній базі Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46468>.

Матеріали підготовлені до друку кабінетом інформаційних комунікацій і видавничої діяльності Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Завідувач кабінету інформаційних комунікацій і видавничої діяльності
Мирослава Мазурок

Коректори:
Леся Заводна, Мирослава Мазурок

Комп'ютерне складання та верстка:
Валентина Волосюк

Підписано до друку 17.09.2025 р.
Формат 60x84/8. Умов. друк. арк.
Тираж 100 прим. Зам. №

Надруковано у Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.
Україна, м. Рівне,
вулиця В'ячеслава Чорновола, 74,
тел. (067)178 81 12